

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן
האור החיים הק' זיע"א

בס"ד, גליון פ"ד, פר' שימות תשפ"א

שלחן שבת עם האור החיים

וישימו עליו שרי מיסים - מינו ישראל לשרי העבודות

פשוט שהוא 'לענותו' ומהו 'בסבלותם'

ג. עוד יש להבין כוונת הפסוק באומרו 'למען ענתו בְּסַבְלָתָם', והלא פשוט הוא שמה שהעמידו עליהם שרי מיסים הוא כדי שיהיו מעונים ועל ידי זה יתמעטו.

ד. וכן יש להבין, שאף אם רצתה התורה לפרש שעשו זאת כדי לענותם, לכאורה היה די לומר 'למען ענותו' וזה היה כולל כל מיני עינוי, ולשם מה הוסיפה התורה ואמרה 'בסבלותם', שמשמע שבאו למעט עינוי אחר, ואם כן יש להבין מהו העינוי של 'בסבלותם' ומהו העינוי האחר שבאו למעט.

עובדי המלכות נקראים מס

ונראה לבאר, שהיו במצרים עבדים רבים מהמצריים עצמם וכן משאר האומות, שהיו עובדים בבניית הערים לפרעה וכן בשאר עבודות הנצרכות לו ולמלכותו, אנשים אלו נקראו 'מס', כפי שמצינו לגבי שלמה המלך ששלח ללבנון אנשים רבים כדי לכרות משם עצי ארזים לצורך בניית בית המקדש, ונאמר (מלכים א' ה, כז). 'וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִס מִקְּלֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הַמִּס שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ', הרי שהעובדים לצורך המלכות קרויים 'מס'.

מינו את ישראל לשרי העובדים

ותכניתם המוחכמת של המצרים היתה למנות את ישראל לשרי מיסים, כלומר, אחראים על המיסים הללו שעובדים במלאכת בנין הערים ושאר העבודות הנצרכות למלך, ולזה לא יסרבו היהודים שהרי זו עבודה מכובדת שאין בה פחיתות כבוד. וזהו שנאמר 'וישימו עליו שרי מיסים' כלומר, ששמו את ישראל לשרים על המיסים.

למען ענותו לישראל בסבלות העובדים

ועשו זאת 'למען ענותו בסבלותם', כדי שבבוא היום, כשלא יצליחו העובדים לעמוד בהספק שהמלכות תדרוש מהם, ידרשו מהיהודים שהם האחראים שיושלמו אותם העבודות, לדאוג שיושלמו העבודות, וממילא יצטרכו היהודים ליטול חלק בעבודות עצמם ולהצטרף אל העובדים בבניית הערים ובשאר העבודות. זהו שנאמר 'למען ענותו בסבלותם', כלומר, שעתה עדיין לא עינו אותם, ועדיין לא היה על ישראל סבלות כלל, אלא היו רק שרי המיסים, אבל כוונתם היתה שלאחר מכן יענו את ישראל בסבלותם של העובדים, על ידי שהם עצמם יצטרכו לעבוד עמם.

חכמתם למינוי שררה

לפי זה מתיישבים כל הדקדוקים בלשון הפסוקים, ומתבאר היטב מה החכמה שנתחכמו פרעה ועמו על ישראל, שבאו אליהם עם הצעה חשובה למנותם שרי מיסים על כל העובדים בבניית הערים, ולכך לא היה בזה פחיתות כבוד לישראל, ולא מיאנו בזה בני ישראל. וכן מתבאר מדוע אמרו 'למען ענותו בסבלותם', שזו עיקר חכמתם ועצתם, ו'בסבלותם' מתפרש על סבלם של העובדים תחתיהם, וזהו שנתחכמו לענות את בני ישראל בסבלם של העובדים על ידי שיצטרכו להצטרף עמהם.

ויש לרמוז ענין זה גם בדברי חז"ל הנזכרים, שדרשו שבתחילה היה 'בפה רך' ואחר כך 'בפרך', ולפי מה שנתבאר יש לומר שכוונתם שבתחילה משכום בדברים להיות שרים על העבודות הללו, ולאחר מכן העבירו אותם עצמם 'בפרך'.

הָבָה נִתְחַכְמָה לֹא פֶן יִרְבֶּה וּגּו' וַיְשִׁימוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוּ בְּסַבְלָתָם וַיִּבְּנוּ עִיר מִסְכָּנֹת לַפְרֵעָה אֶת פִּתְּם וְאֶת רַעְמִסָּם (א, י-יא).

בפסוקים אלו מספרת התורה על תוכניתם של המצרים כיצד להתמודד עם בני ישראל מחשש שיתרבו ויתעצמו יותר מהם, ולפי פשוט הפסוקים ומדרשי חז"ל משמע, שתכניתם היתה להעביד אותם בפרך ובעבודה יותר מכפי כוחם בבניית ערים גדולות, ומתוך הקושי והעמל יתמעטו ולא יוכלו להתעצם.

ויש להעיר ולעמוד על ד' הערות ודקדוקים בלשון הפסוקים ובהבנת הענין.

מהי החכמה בדבריהם

א. יש להבין מהי החכמה הגדולה הטמונה בדבריהם, עד שאמרו 'הבה נתחכמה לו', שהלא לכאורה אין כאן שום דבר חכמה, אלא רק רשעות להרע לישראל ולהמעטים, וחוצפה לקחת את בני ישראל שעד עתה היו חשובים מבני משפחת המושל, ולהעבידם בפרך.

תמיהה על המצרים ועל הישראלים שהסכימו לעבוד

ב. עוד יש להבין כיצד סברו המצרים שיוכלו לחייב את ישראל להתחיל לעבוד עבודת פרך בחומר ובלבנים, כשקודם לכן לא היה להם שום שייכות לעבודות אלו. וכן קשה על בני ישראל עצמם מדוע שמעו לקול המצרים לעבוד בבניית הערים, ולא התקוממו לעמוד כנגדם ולסרב לעבוד עבודת פרך.

תחילה בשכר ובפה רך

אכן חז"ל (סוטה יא, א) פירשו, שבאמת לא יכלו המצרים לבא על ישראל מיד בעבודת פרך, אלא שמתחילה היו נותנים להם שכר עבור עבודתם, ואף פרעה הלך עמם מתחילה לעבוד בבניית הערים, ודרשו תיבת 'בפרך' בפה רך, שבתחילה שיכנעו אותם לעבוד בחומר ובמלבנים על ידי דיבורים רכים וטובים, ובשכר שהבטיחו להם, ורק לאחר שכבר התרגלו לעבוד בזה, החלו להעבידם בפרך בעבודה קשה ובלא שכר בעל כרחם.

ולפי זה מבואר גם הלשון 'הבה נתחכמה לו', שכיון שידעו שלא יצליחו להכריחם לעבוד מיד עבודת פרך, ולכך נתחכמו תחילה להעבידם בפה רך, ורק לאחר מכן העבידו בפרך.

משמעות הפסוקים

אלא שלפירוש זה נמצא שמה שנאמר בפסוק 'וישימו עליו שרי מיסים למען ענתו בְּסַבְלָתָם' לא היה מיד, אלא תחילה משכום בדברים ובשכר, ורק לאחר מכן שמו עליהם שרי מיסים להכריחם לעבוד, וזה לא נזכר בפסוק, ואדרבה, מפשוט הפסוקים משמע ש'הבה נתחכמה לו' נתקיים ב'וישימו עליו שרי מיסים', ולא כפי שדרשו חכמים שההתחכמות היתה שמה שמשכום תחילה בדברים ובשכר.

אור הישועות

ישועות, סיפורים ועובדות נפלאים
בזכות רבינו

ביטלו את גזירת הגיוס כפי ביאור האור החיים הק' בפרשתנו

אך לא הבין ולא ידע מי ביטל הגזירה, ותיכף ומיד שלח את משרתו להודיע לתלמידיו הקדושים שראה ברוח קדשו שנתבטלה הגזירה.

חיפש השליח ולא מצאם, לא באכסנייתם ולא בבית המדרש כדרכם בקודש בכל לילה, לבסוף מצאם בבית החתונה בשמחה של מצוה כשהם מתאמצים לשמח חתן והכלה העניים, והבין הרבי ר' אלימלך כי תלמידיו ביטלו גזירה זו בחכמתם, וכיוונו השעה על ידי שעשו המצוה הזאת - כנגד הגזירה בעת שרצו להוציאה כנזכר (-בשעת חצות), ועל ידי זה נתבטלה הגזירה בשורשה בשעתה ולא יצאה כלל.

בסיפור זה - אומר הגה"ק בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל - יש להבין מה דכתיב בפרשתינו (א, יז) לגבי המילדות העבריות - הנביאות יוכבד ומרים שלא עשו כאשר דיבר אליהם פרעה מלך מצרים, ומיד ביטלו את הגזירה ולא שמעו אל דבריו כלל וכלל, אלא "ותחיינו את הילדים".

והדברים מבוארים בלשון האור החיים הקדוש (שם), וז"ל: "הודיע הכתוב כי הצדקניות הללו בטלו גזירת מלך סמוך לגזירה, והוא אומר 'ולא עשו', ואימתי 'כאשר דיבר', כמו שתאמר כי בעת שיצאו משם והיו מילדות לעבריות לא עשו וגו', ואדרבה סיפקו מזון לאין נכון ובטלו דבריו סמוך לגזירה, ושיעורו כאשר דיבר כשיעורו (בראשית כז, ל) 'כאשר כילה יצחק לברך' עכ"ל. הרי רמזו ומבואר ככל הדברים, וככל החיזיון והמעשה הנזכר.

דברי תורה (מונקאטש, ח"א אות לג)

בימי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל גזרה המלכות גזירה שלא לישא נשים אלא עד אחר שימלאו חובתם ויתגייסו לצבא למכסת שנים מסוימת, נוסף לכך גזרו שצריכים להיות בקיאים בשפתם - לשון אשכנז. הרב הקדוש מליזענסק התאמץ בתפלה והבקיע רקיעים בתפילותיו ובתעניותיו לבטל הגזירה טרם שיצא לפועל, אך לאחר מאמצים מרובים ראה ברוח קדשו כי מדת הדין תקיפה ר"ל, ולא יוכל לבטלה, הרבי ר' אלימלך הצטער מאוד על שלא עלתה בידו להמתיק הדינים מעל בני ישראל, ואכן נחתמה ונגזרה הגזירה.

ויהי באותה לילה שהיתה צריכה הגזירה לצאת לפועל בחצות הלילה, ובראשון לחודש למספרם וכפי חוקם, הרה"ק הניח את עצמו לישון לערך של שתי שעות, בכדי לקום בחצות הלילה כדרכו בקודש וראה שהגזירה תקיפה בשמים ועלה על יצועו בצער גדול ובעגמת נפש מרובה.

באותו הלילה, הלכו תלמידיו הקדושים ובתוכם הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב והרה"ק הרבי החוזה מלובלין, בסתר ובלאט לקבץ נדבות, בכדי להשיא בחור ירא ה' עם נערה בתולה עניה וצנועה, וכיוונו את שמחת החתונה לאותה שעה שבחצות הלילה, ועשו החופה ומזמוטי חתן וכלה, ורקדו לפניהם, וגדול המעשה יותר מן העושה וכל שכן המקיים שניהם יחדיו, - הם בעצמם גם הוסיפו וכפלו את הסכום שאספו להרבות השמחה.

כאשר ניעור הרה"ק ה'נועם אלימלך' בחצות ראה כי אור החסד האיר, ונתבטלה הגזירה בשורשה ולא תצא לפועל,

יצאנו זכאים במשפט וקבלנו הוצאות משפט

אך התחזקנו ובטחנו בה', קבלנו על עצמנו להתחזק בלימוד אור החיים הקדוש, וברוך ה' ביום המשפט הקב"ה הפך לנו הכל לטובה, ויצאנו זכאים במשפט והשופטת אף חייבה אותה לשלם לנו הוצאות משפט ...

זכות האור החיים סייעה בעדינו, ועכשיו אנחנו מתפללים גם על להבא שהקב"ה יציל אותנו מהשכנים הרעים, ונצליח למכור את הבית זכות האור החיים הקדוש. וכמובן כשנצליח בעזרת ה' למכור את ביתנו לא נשכח כמובן לפרסם... א.ח.

השבוע הגיע למערכת סיפור אישי ממשפחת ח. ונביא לפניכם המכתב ככתבו וכלשונו:

לכבוד מערכת הישועות של האור החיים הקדוש
שלום וברכה!

שכנינו בבנין, תבעו אותנו למשפט שקר והעלילו עלינו עלילות שווא שהבן שלנו שרט להם את הרכב ועשה נזק של אלפי שקלים, היינו שבורים מההסתבכות גם הכספית וגם על עצם ההסתבכות עמם הוצאת שם רע וכו'.

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?
כתבו לנו לפקס: 077-4702681
או למייל המערכת: p0774702681@gmail.com

חייגו:

073-2951871

להאזנה לשיעורי הגאון
רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מחברים לחיים

הרוצים לזכות ולקחת חלק בהפצת דברי האור החיים

נא לפנות למייל: p0774702681@gmail.com או לפקס: 077-4702681

כמו כן הרוצים לתרום
ספרי אור החיים הק'
שבהוצאתנו לבתי כנסת
נא להתקשר:
02-8043333